

Els arxius reconfortants

No vaig tant als arxius històrics com voldria, i en trobo a faltar la pau. Hi he passat molt bones estones, perdut dins algun manuscrit ple de ditades i medalles de cera, mentre la llum s'esllanguia tot traspasant els corpuscles de pols que suraven en l'espai. Amb un mínim de curiositat, als arxius és fàcil encomanar-se de la febre dels rosegadors, incansables consumidors de bon paper envellit, perquè els documents donen una resposta alhora que generen cent preguntes. De la història sempre en tindrem versions, perquè l'edició *princeps* fa temps que és esfullada, però aquests llocs on el passat es solidifica en lligall o pergamí ens forneixen almenys d'un esquelet per encarnar, d'un punt de recolzament des d'on fer palanca per enderrocar tergiversacions. Els arxius són necessaris perquè ningú no faci ventriloquia amb els morts, per poder tocar el passat amb la punta dels dits, per sacsejar les fonts cansades amb noves preguntes, perquè mai no ens satisfà del tot l'entrellat del calidoscopi.

Els que entenen aquest tipus de set reben com una poma sucosa el full informatiu de l'Arxiu Històric de Girona, on, en un to amè i desimbolt, es dona notícia dels nous fons rebuts i dels nous recursos per a la recerca, i es fa recensió del moviment que l'entitat genera al seu entorn. L'antic convent de Sant Josep també serveix d'aglutinador de dilectants i professionals mitjançant cursets diversos –de paleografia, de genealogia–; s'hi promouen grups de treball, exposicions..., i fan venir molta enveja als que volem però no podem. També l'Arxiu Històric Comarcal de la Garrotxa va informant de les seves activitats des de la revista *El Plaó*. Són dos exemples que conec d'arxius decidits a acostar-se als ciutadans –i no només als entesos–, caminant paral·lelament als principis d'obertura i transparència que es proposa la propera llei d'arxius. Ignoro com afectarà aquesta llei una de les assignatures pendents, els arxius eclesiàstics, molts dels quals tenen vocació de servei públic però estan mancats dels mitjans de què disposen, per exemple, els arxius esmentats anteriorment. El debat, de totes maneres, s'insereix dins una problemàtica molt més àmplia: l'articulació del patrimoni eclesiàstic amb la societat laica. Una qüestió complexa, delicada i que corre una certa pressa, perquè hi ha rosegadors delerosos de devorar.

Josep Pujol i Coll

del pintor gironí quan, després d'assimilar el procés de pintar amb "una aventura sense idees preconcebudes", diu que "només entrebant-se completament al mitjà pictòric és possible trobar-se un mateix i trobar l'estil propi". Les obres reunides en aquesta exposició constitueixen precisament el testimoni més evident del fet que és des de la passió per la pintura i els mitjans que li són més específics (la potència del color i de la pinzellada) que Corominas ha aconseguit desenvolupar al llarg dels anys un estil personal i coherent. De

fet, tot i que tant en la mostra com en el catàleg se'ns recorda que també hi ha un Corominas dibuixant i cartellista, que ha treballat tècniques diverses i que sobretot en la seva vessant de mestre ha impulsat l'experimentació artística a partir de tota mena de materials i formats, sempre és la força de la pintura l'energia visual que s'imposa sobre tota la resta. Una pintura que s'expressa preferentment en grans formats, sovint dúplics i tríptics que s'erigeixen en autèntics retaules pagans de fi de segle; una pintura independent, ni

narrativa ni literària, però que no per això menysprea els vincles amb la realitat de l'artista (i així trobem sovint ressonàncies de moments històrics o personals concrets, com les estades a Londres i Berlín o les tragèdies dels Balcans); una pintura, finalment, lliure de tota submissió al dibuix i d'una presència tan contundent que, en un moment en què l'existència física de l'art és més aviat fràgil, si no ha desaparegut del tot, és per a nosaltres un retorn al plaer i a la sensualitat de la matèria.

M. Lluïsa Faxedas Brujats

A la casa natal de Josep Pla

Inauguració de l'Exposició Permanent a la casa natal de Josep Pla. Palafrugell, 4 de novembre del 2000.

El que havia de ser Museu Pla, a la casa natal de l'escriptor de Palafrugell, s'ha convertit en Exposició Permanent a través d'un muntatge pedagògic realitzat per la Fundació Josep Pla amb la participació activa dels tècnics de la Fundació "la Caixa". La mostra defuig la recreació retrospectiva de com era la casa en vida de Pla i s'entreté en divulgar la trajectòria vital i literària de l'escriptor.

L'exposició va ser inaugurada el dissabte 4 de novembre pel conseller de Cultura, Jordi Vilajoana, en el decurs d'un acte molt emotiu, durant el qual també van prendre la paraula el batlle de la vila i president de la Fundació Pla, Frederic Suñer; el president de la Caixa i de la Fundació "la Caixa", Josep Vila-

rasau, i la regidora de Cultura de l'Ajuntament de Palafrugell, Cati Piera. Tots ells van ressaltar la importància d'aquest equipament cultural tant per a la vila de Palafrugell com per a la resta del país. Es respirava la sensació general que s'havia culminat feliçment una etapa, que va néixer incerta fa més de deu anys, amb un litigi obert entre l'Ajuntament socialista i l'editor Josep Vergés per la possessió dels manuscrits de l'Homenot que ara presideixen les dependències de la casa natal. Tota aquesta realitat ho és gràcies a la tenacitat i dedicació de la persona que presi-

deix actualment la Fundació i que passarà a la història com l'artífex del llegat Pla.

Aquesta casa, bessona de la seu de la Fundació, amb la qual es troba perfectament interconnectada, va ser adquirida l'any 1966 per la Fundació "la Caixa", que la va cedir a la Fundació Josep Pla per un període de 30 anys. Està situada al número 49 del carrer Nou de Palafrugell i és un edifici característic de la burgesia tapera del segle XIX. Disposa d'una superfície útil d'uns dos-cents metres quadrats distribuïts en tres plantes. Josep Pla hi va venir al món el 8 de març de

Josep Pla al seu carrer de Palafrugell.

Un vers de Dant a canvi del pa

L'estiu de 1940, Olivier Messiaen va ser enviat al camp de concentració de Görlitz, a Silèsia, on en un entorn per a nosaltres inconcebible va compondre el *Quartet per a la fi dels temps*. L'obra, interpretada per una formació de circumstàncies, va ser estrenada al mateix camp, el gener de 1941, davant la mirada obscura dels altres presoners. Quin estrany auditori, comparat amb l'ambient refinat en què es deu escoltar ara aquest quartet apocalíptic; i a pesar d'això, o justament per això, Messiaen va declarar que mai més no seria escoltat amb tanta atenció com aquell dia. Tres anys més tard, en un altre camp, a Auschwitz, a Primo Levi li revenien uns versos de Dant quan es dirigia a la cuina per carregar la marmita de sopa del *Kommando*, i de sobte sentia la imperiosa necessitat de recitar-los en veu alta, de compartir-los amb el jove alsacià que l'acompanyava. L'escena és desesperant, perquè l'altre presoner no sap italià, i Primo Levi li ha d'anar traduint els fragments mentre s'esforça atropelladament a recordar-los, i d'altra banda, no hi ha gaire temps, perquè aviat arribaran a la cuina i el pes de la marmita acabarà ofegant aquesta difícil memòria. A canvi de recuperar una estrofa més, assegura Levi que hauria renunciat fins i tot a la seva ració del valuós patatge.

Fa molt menys temps, el director de cinema Joaquim Jordà va ser a Girona per presentar *Mones com la Becky*, un film en què es plantegen els límits de la intervenció sobre la ment a partir dels experiments d'Egar Moniz, el metge que va practicar la primera lobotomia. Jordà havia gairebé abandonat el projecte de la pel·lícula quan un atac cerebral arran del qual va perdre part de la memòria i la facultat de llegir li va donar un nou significat, un valor afegit de solidaritat. En l'estrena gironina, algú va dir que *Mones com la Becky* era un film important perquè havia nascut de la necessitat. Quanta certesa hi havia en aquest elogi d'aparença protocol·lària; quantes obres supèrflues, prescindibles, innòcues, concebudes sense cap sentit de la responsabilitat, ens avenim a veure, escoltar o llegir a canvi, no pas del pa, sinó del nostre amansiment, del nostre empresonament.

Eva Vázquez

1897, i hi visqué fins als quatre anys, en què la seva família es va traslladar a una nova casa, més gran i espaiosa, al carrer Torres Jonama de la mateixa població.

L'Exposició Permanent es troba estructurada d'acord amb les etapes cronològiques de la trajectòria humana i literària de l'escriptor. Hi ha cinc àmbits perfectament definits i manlevats d'altres cinc títols cabdals de la seva Obra Completa: *Primera volada* (1897-1919) recull els anys de formació de l'autor d'*El quadern gris*; *Cartes de lluny* (1920-1938) inclou el període de corresponçal de premsa arreu d'Europa; *Aigua de mar* (1939-1947) abraça l'època de l'exili interior; *Cases vistes* (1948-1965) es circumscriu al temps més fructífer per a la seva producció literària, i finalment *Notes de capvesprol* (1966-1981) recrea la darrera etapa de la vida de Pla, en què li arribà el reconeixement social.

Santi Massaguer